

нису указали ти недостаци; под његовом је управом, без икакве сметње, радила државна машина, и врховна је власт била поштована у самој држави и изван граница државних.

Српска је држава царском титулом достигла не само врхунац својега развитака, већ се својом самосталношћу и потпуним државним суверенитетом у исто време узвисила до равнога ступња са суседним старијим државама. У овој новој фази државнога живота морали су се и црквени одношаји променити. Као што смо већ споменули, источна је црква у Србији (па и у другим државама, где се одомаћила), добила чисто народни карактер. Она чврста веза, која је везивала цркву и државу, па и свеколико политично биће народа, непобитно је захтевала, да упоредо са ширењем политичке власти и растењем њезине самосталности, и црква заузме све независнији положај, али не према српској држави, већ према црквама, које се развише на земљишту, где владаху страни политички организми. До тога је доба српска црква зависила од византијског патријарха, који је потврђивао српске архијепископе. Кад је Србија постала царевина, било је сасвим доследно, да се и српска црква од византијске одвоји. И Душан заиста, пред великим сабором свештеника, огласи да ће у будуће српски архијепископ носити титулу патријарха, а после неколико година заиста се коначно одвоји српска црква од византијске патријаршије. Овим чином нова царевина и у црквеном погледу заузе место у реду сасвим независних држава, и у овом обзиру поста равноправна са византијском царвином.

Осим освајања и уређења политичких и црквених правних одношаја, Душан је велику пажњу обратио и на унутрашње послове. Овом његовом брижљивошћу створен је онај значајан законик, који је Душан 1349-е године на великом народном сабору прогласио. Ова збирка закона, о којој ћемо још опширније говорити, поред свију својих мана, износи нам занимљиву слику ондашњег културног и правнога стања српскога народа.

Пре него што се растанемо са Душаном, овим заиста великим владоцем, и почнемо говорити о оној жалосној периоди опадања, умесно ће бити, да изнесемо целокупан нацрт унутрашњег развитака и организовања српског државног бића, како се оно стварало, на име у времену од Немање па до Душанове смрти, обзирући се при том и на старије доба. У том погледу биће изван сумње најдрагоценији они податци, које нам даје Душанов законик. Законе и наредбе, који се у њему налазе, нису искључиво створили ни Душан ни његово доба, него ће то јамачно бити скуп старих обичаја и наредаба ранијих владаца, што су добили законску силу, и са овога гледишта, збирка ова живо расветљује развитака политичких, друштвених и правних одношаја српскога народа, те као покушај кодификовања занимљива је поред свију њезиних недостатака.

За темељно проучавање унутрашњег развитака, ваља, осим Душановог законика, потражити изворе и у старијим краљевским даровницама (хрисовулама) и повељама; па и историја суседних народа даје кад и кад податке, што нас обавештавају.

При свем том није могуће нацртати верну и потпуну слику унутрашњих одношаја и стања, јер се на сваком кораку налазе тамне нерасветљене појединости и празнине, које нису попуњене, а мучно је, да ће се икада попунити. Због недостатка у податцима, често се решава неко питање само по претпоставкама и осећању. Ове примедбе морали смо у напред споменути, једно да бисмо